

Swedbank

Kas yra pinigai ir iš kur jie atsiranda?

Vytenis Šimkus
„Swedbank“ vyresnysis ekonomistas

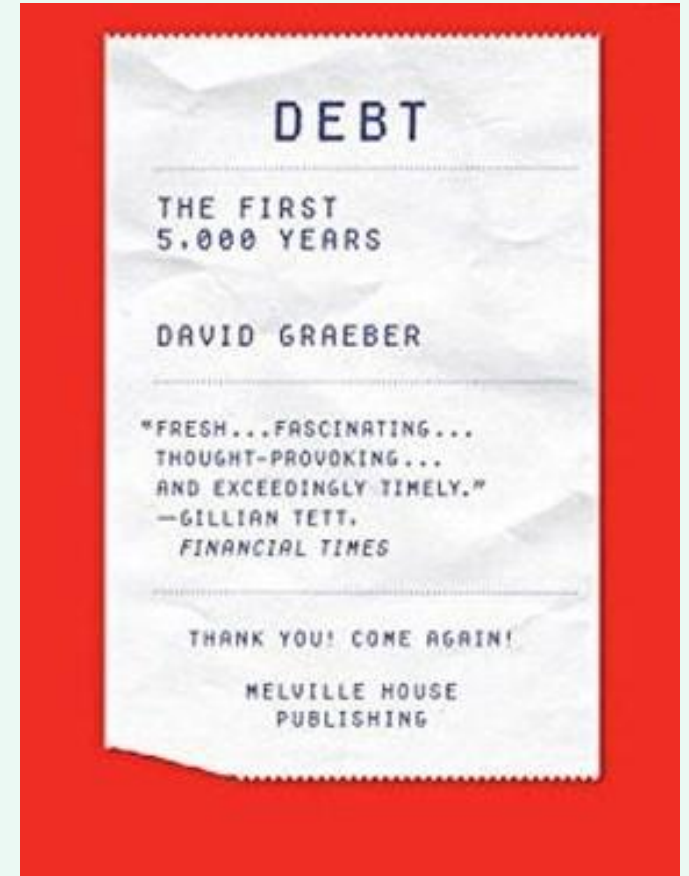
Ką šiandien veiksime?

- Visi mokam naudotis telefonu, bet retas supranta kaip jis veikia viduje ar kaip jis pagamintas. Su pinigais labai panašiai.
- Šiandien sužinosim kaip pinigai kyla iš skolos. Pinigai ir skola yra neatsiejami.
- Sužinosim kaip pinigai atsiranda „iš oro“.
- Pakalbėsime apie skirtumą tarp finansinių ir realių išteklių.

Seniai pamiršta istorija ir mitai

Mainų mitas. Skolos ir pinigų ryšys

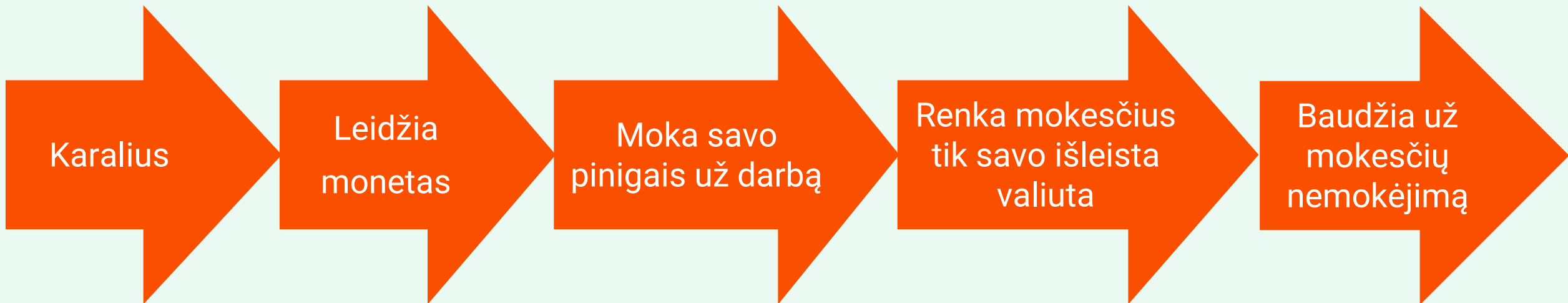
- Ko gero, teko girdėti istoriją kaip pirmykštės visuomenės iki pinigų užsiėmė natūriniais mainais, tai buvo labai sudėtinga, todėl išradom pinigus.
- Bet tai yra mitas, pabandykit įsivaizduoti kasdieniame gyvenime kirvių mainymą į kiaušinius?
- Antropologiniai tyrinėjimai rodo, kad ankstyvose bendruomenėse susiformuodavo sudėtingas kreditų tinklas.
- Natūriniai mainai egzistavo tik su nepažįstamais, kuriais nepasitikime.
- Po to, iš tų skolų susiformuoja pinigai, „žetonai“ depersonalizuoti skoloms.
- Ne veltui pirmieji užrašai yra susiję su apskaita, skolomis ir ūkiu.

Kas suteikia pinigams vertę?

Kaip nuo pirmykščių bendruomenių skolų mes ateinam iki modernių valiutų?

- Funkcijų pinigai turi nemažai – palengvina atsiskaitymus, leidžia kaupti vertę, mes pinigais matuojam beveik viską.
- Bet kodėl eurai, doleriai, o ne bitcoinai ar kriauklės? Kas sukūrė paklausą konkrečioms valiutomis?

Bankai ir moderni finansų sistema

Didžiąją dalį pinigų šiandien sukuria ne valstybė

- Viduramžiais išradus modernią apskaitą pradeda vystytis finansų sektorius.
- Auga prekyba, reikia efektyvesnių atsiskaitymo priemonių.
- Banko įsipareigojimai pradedami naudoti vietoj pinigų.
- Banko raštelis -> banknotai, cirkuliuoja daug privačių pinigų, vėliau sukuriama centriniai bankai ir popieriniai pinigai standartizuojami.
- Banko raštelis nėra tas pats kas valiuta, tai tiesiog pažadas, jos gauti. Tačiau ilgainiui, sąskaitos banke tapo dominuojančia pinigų forma.

Pinigų savybės

Kas yra ir nėra pinigai?

- „Pinigiškumas“ yra spektras, daug turto klasių turi pinigų savybių.
- Klasikinės grynųjų pinigų savybės – dalumas, patogumas ir t.t.

Pinigai turi pasižymėti dviem savybėmis:

- Būti saugūs (risk free);
- Būti likvidūs (perfect liquidity).

Swedbank

**Kaip kuriami pinigai
modernioje ekonomikoje?**

Apskaitos pradžiamokslis

Apskaita visus migo, bet be kelių principų nesuprasim kas vyksta toliau

- Pagrindinės finansinės atskaitos – balansas, pajamų ataskaita, pinigų srautų atskaita.
- Balansas parodo turto ir įsipareigojimų nuotrauką konkrečiu laiku.
- Privalo balansuoti!
- Dvejetainis įrašas, visi sandoriai atsivaizduoja bent du kartus.
- Mano išlaidos yra kažkieno pajamos.

Turtas	Įsipareigojimai
Pinigai	Skola
Atsargos	Mokėtinos sumos
Gautini mokėjimai	
Vertybinių popierių	
Nekilnojamasis turtas	Akcinis kapitalas

Pinigų tipai

Visi pinigai yra kažkieno įsipareigojimas (skola).

- M0 – valstybės leidžiami pinigai. Grynieji ir Rezervai. Rezervai yra centrinių bankų leidžiami elektroniniai pinigai. M0 yra valstybės įsipareigojimas.
- M1/M2 – Bankų leidžiami pinigai, visi pinigai kuriuos jūs turite sąskaitoje yra išleisti komercinių bankų.
- Kas atsakingas už mano pinigų vertę?
- Draudimas.
- Kada pinigai tampa nebe pinigais?

Kaip valstybė spausdina pinigus?

Du dalyviai – Išdas ir centrinis bankas

- Iš privataus sektoriaus (gyventojų ir verslų perspektyvos):
 - Visada kai valstybė išleidžia pinigus, privačiame sektoriuje jų padaugėja.
 - Kai mes sumokam mokesčius tų pinigų nelieka.
 - Jei valstybė išleidžia daugiau nei surenka, M2 kiekis didėja.
 - Kaip valstybė finansuoja tą padidėjimą?
- O tai ką veikia centrinis bankas?
 - Vis kalbama, kad centriniai bankai prispausdino pinigų.
 - Iš tikro jie kuria rezervus, kas gali naudotis rezervais?
 - Rezervai yra pinigai finansų sektoriui.

Kaip bankai sukuria pinigus?

Kas vyksta kai išduodama paskola?

Bankas

Turtas	Įsipareigojimai
Rezervai (M0)	Akcinis kapitalas
Paskola	Indėliai

Gyventojas

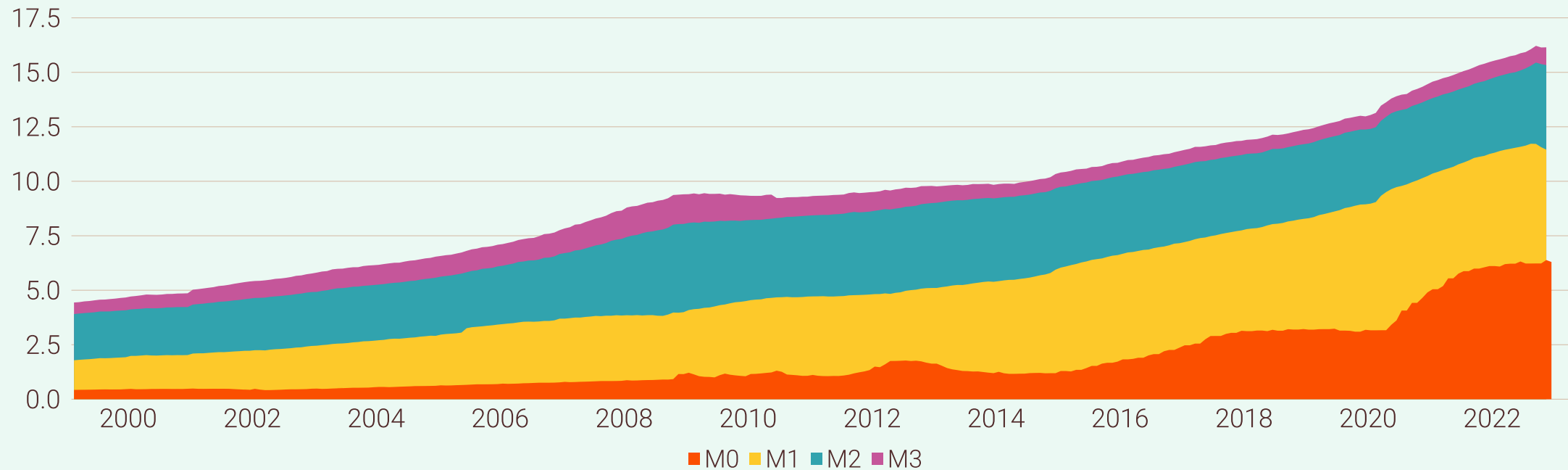
Turtas	Įsipareigojimai
Pinigai (M1)	Skola

Kas riboja pinigų leidybą?

- Valstybės pinigų kūrimą riboja:
 - Įstatymai;
 - Infliacija;
 - Finansinis stabilumas;
 - Mitai ir legendos.
- Privačių pinigų kūrimą riboja:
 - Paklausa, bankai negali pinigų kurti sau;
 - Reguliavimai ir taisyklės. Rezervų norma, kapitalo reikalavimai;
 - Pinigų politika.

Pinigų kiekio augimas

Eurozonos pinigų kiekiai trilijonai eurų

Sources: Swedbank Research & Macrobond

Tikri ir finansiniai ištekliai

Šių išteklių painiojimas veda prie prastos ekonominės politikos

- Asmeniniame gyvenime mes nematom skirtumo, nes už finansinius išteklius gauname realius. Jie mums taip pat apriboti, nes mes asmeniškai pinigų nespausdiname.
- Realūs ištekliai – žemė, nafta, maistas, darbo jėga, fabrikai, mikroprocesoriai ir t.t.
- Finansiniai ištekliai reikalingi tik realių išteklių mobilizavimui ir organizavimui, savaime jie jokios vertės neturi.
- Finansinė sistema turi būti lanksti, tam kad leistų mums optimaliausiai organizuotis realius išteklius.
- Valstybės finansus sulyginti su namų ūkiu yra pavojinga ir neteisinga analogija.

Keli skaitiniai

Jeigu buvo įdomu ir norisi sužinoti daugiau:

- David Graeber - Debt: The First 5,000 Years
- Bank of England – Money Creation in the Modern Economy
<https://www.bankofengland.co.uk/quarterly-bulletin/2014/q1/money-creation-in-the-modern-economy>
- Steve Keen - The New Economics: A Manifesto